

Література:

1. Конституція України, 1996 р., редакція від 01.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Цивільний кодекс України, 2003 р., редакція від 10.01.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Цивільний процесуальний кодекс України, 2004 р., редакція від 08.02.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів», 2016 р., редакція від 08.02.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
5. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», 2006 р., редакція від 02.12.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>
6. Нове українське право. Захист прав людини як основне завдання правосуддя. № 1 2022 р. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/204>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-490-3-9>

ПРАВОВІ ТА РИНКОВІ ІНСТРУМЕНТИ ПОЛІТИКИ ЄС У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА: ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ

Денисяк М. М.

*здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії
з міжнародного права*

*Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Сільськогосподарська політика ЄС є однією з найрозвиненіших та найбільш регульованих сфер у межах економічного простору ЄС. Основним її інструментом є Спільна аграрна політика (Common Agricultural Policy, CAP), яка поєднує правові та ринкові механізми для підтримки виробників, стабілізації ринків, гарантування продовольчої безпеки та розвитку сільських територій. Для України, яка інтегрується у європейський економічний простір та має розвинений аграрний сектор, вивчення та адаптація європейських підходів є важливими для модернізації аграрного виробництва та виходу на ринки ЄС. Визначимо основні правові та ринкові інструменти САП.

Правові та ринкові інструменти спрямовані на стабілізацію ринків сільськогосподарської продукції, запобігання ескалації ринкових криз, підвищення попиту та допомогу сільськогосподарським секторам ЄС у кращій адаптації до ринкових змін. Вони є частиною регулювання організації спільного ринку, яке встановлює рамки, згідно з якими сільське господарство ЄС працює на єдиному ринку. Заходи ринкового втручання фінансуються через Європейський фонд гарантій сільського господарства [1].

Схеми допомоги окремим секторам вирішують конкретні проблеми на певних сільськогосподарських ринках ЄС. Вони спрямовані на покращення спроможності сільськогосподарських секторів ЄС адаптуватися до ринкових умов і підвищити їхню конкурентоспроможність і сталість. Фруктово-овочевий сектор, зокрема, покладається на організації виробників. Інші сектори включають спеціальні заходи із запобігання кризі та управління ризиками, які можуть виконувати роль ринкового втручання.

Систематичний збір інструментів управління ризиками показує, що існує широкий спектр потенційних інструментів для покращення управління ризиками на рівні ферми. Інструменти, які базуються на доходах, відіграють важливу роль у США, але вони не є поширеними в ЄС. Інструменти, націлені на маржу або дохід, пропонують дуже ефективне хеджування. Однак реалізація таких програм часто створює значні адміністративні труднощі. Це можна розглядати як важливу причину, чому ці інструменти нечасто використовуються на міжнародному рівні. Інструменти, засновані на індексах (субсидовані), відносно широко поширені в США, однак вони лише зрідка використовуються в європейських країнах [2, с. 185].

Для більшості сільськогосподарських продуктів існують стандарти маркетингу. Вони визначають категорії продукції, мінімальні стандарти продукції та деякі вимоги до маркування. Вони інформують споживача (наприклад, про походження чи сорт фруктів і овочів) і враховують ціну в порівнянні між продуктами подібної якості. Ці стандарти полегшують торгівлю в Європі.

Крім того, в ЄС встановлена система якості для визначення продукції з специфічною якістю. Є три логотипи, спеціально пов'язані з їхнім географічним походженням [3]. Так, логотип «захищене найменування походження» надає статус харчовому продукту, який повністю вироблений у визначеній географічній зоні з використанням визнаних навичок та інгредієнтів з регіону та який пов'язаний з його географічним походженням. Це включає багато сирів (наприклад, Queso Manchego), м'ясні продукти (наприклад, Prosciutto di S. Daniele), оливкову олію (Umbria, Kalamata, Montoro-Adamuz), фрукти та овочі та, звичайно, багато вин.

Інший логотип – «захищене географічне зазначення» позначає їжу, яка своєю якістю та репутацією пов'язана з регіоном, у якому відбувся

принаймні один етап виробництва. Це включає в себе пиво (Münchener Bier, Ceskobudejovické Pivo), м'ясо (шотландська яловичина, багато видів французької птиці), а також хлібобулочні вироби та рибу (зокрема шотландський лосось).

І, нарешті, «традиційна спеціалізована марка» – це етикетка для харчових продуктів європейської якості, вироблених за традиційним рецептом, таких як Kriek TSG (Бельгія, пиво), Hollandse maatjesharing TSG (Нідерланди, рибний продукт), File Elena TSG (Болгарія, м'ясний продукт) або Prekmurska gibanica TSG (Словенія, торт).

Для органічно вироблених продуктів існує спеціальний європейський логотип, який гарантує дотримання європейських стандартів органічного виробництва. Органічне землеробство поважає природні життєві цикли рослин і тварин. Це мінімізує наш вплив на навколишнє середовище. Методи виробництва відповідають чіткому та суворому законодавству ЄС.

Наступний важливий інструмент – це системи сертифікації. Системи добровільної сертифікації якості харчових продуктів гарантують відповідність специфікаціям, які можуть включати вимоги щодо захисту навколишнього середовища, добробуту тварин, запаху та смаку продукту та справедливої торгівлі. Європейська комісія розробила рекомендації щодо гармонізації цих систем, щоб обмежити обмеження для виробників і забезпечити, щоб споживачі не були введені в оману.

Під час створення системи екологічної сертифікації слід враховувати її особливості, яка полягає в тому, що ця система ставить за мету забезпечити захист не тільки споживачів від недоброякісної й небезпечної продукції, а й самого навколишнього середовища від шкідливого впливу як цієї продукції, так і деструктивної діяльності людини. Тому саме для екологічної сертифікації набуває особливого значення розподіл сфер обов'язковості і добровільності, інтересів національної безпеки і ринкових інтересів у визначенні структури цієї системи та правил її функціонування.

Зазначимо, що в Європейському Союзі переважає добровільна сертифікація. Для України, з огляду її загального екологічного стану, існує потреба в посиленому державному управлінні в галузі екологічної безпеки й контролю за додержанням екологічних вимог. Саме цей чинник наголошує на першочерговому значенні для нашої держави обов'язкової екологічної сертифікації.

Адаптація аграрної політики України до стандартів ЄС є необхідною умовою для розширення доступу українських виробників до європейського ринку. Основні напрями впливу САП на Україну включають:

- 1) гармонізація правового регулювання – виконання положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що передбачає імплементацію стандартів ЄС у сфері аграрної політики, безпечності харчових продуктів та екологічних вимог;

2) розвиток екологічно сталого сільського господарства – європейські вимоги до екологізації агровиробництва стимулюють Україну до запровадження екологічних стандартів, зокрема зменшення використання пестицидів, покращення системи контролю за ґрунтами та водними ресурсами;

3) підвищення конкурентоспроможності українських виробників – розширення можливостей для експорту сільськогосподарської продукції до ЄС завдяки виконанню сертифікаційних вимог та застосуванню механізмів фінансової підтримки.

Правові та ринкові інструменти політики Європейського Союзу у сфері сільськогосподарського виробництва відіграють ключову роль у забезпеченні стабільності аграрного сектору, підтримці фермерів та розвитку сільських територій. САП ЄС базується на комплексному підході, який поєднує фінансову підтримку, регулювання ринку та екологічні стандарти.

Отже, інтеграція України у систему аграрної політики ЄС є стратегічно важливим напрямом, який сприятиме економічному зростанню, підвищенню продовольчої безпеки та розвитку сільських територій відповідно до європейських стандартів.

Література:

1. Market measures explained. URL: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/market-measures/market-measures-explained_en (дата звернення: 13.02.2025).

2. Шибасєва Н., Бабан Т. Інституалізація агрострахування в Україні: чинники впливу та вектори розвитку. *Agricultural and Resource Economics*. 2020. Vol. 6. № 2. С. 174-190.

3. EU quality logos. URL: <https://surl.li/iroyjf> (дата звернення: 13.02.2025).